

Vakdidactische kennisontwikkeling van beginnende (geschiedenis)docenten

Wouter Smets (KDG)
Hanneke Tuithof (UU-HU)

1. Het concept PCK
2. Vakdidactische kennisontwikkeling ervaren (geschiedenis)docenten
3. Vakdidactische kennisontwikkeling beginnende (geschiedenis)docenten
4. Afronding

1. **Het concept PCK**
2. Vakdidactische kennisontwikkeling ervaren (geschiedenis)docenten
3. Vakdidactische kennisontwikkeling beginnende (geschiedenis)docenten
4. Afronding

“PCK is the knowledge teachers use to teach a specific subject to a specific audience” (Shulman, 1986)

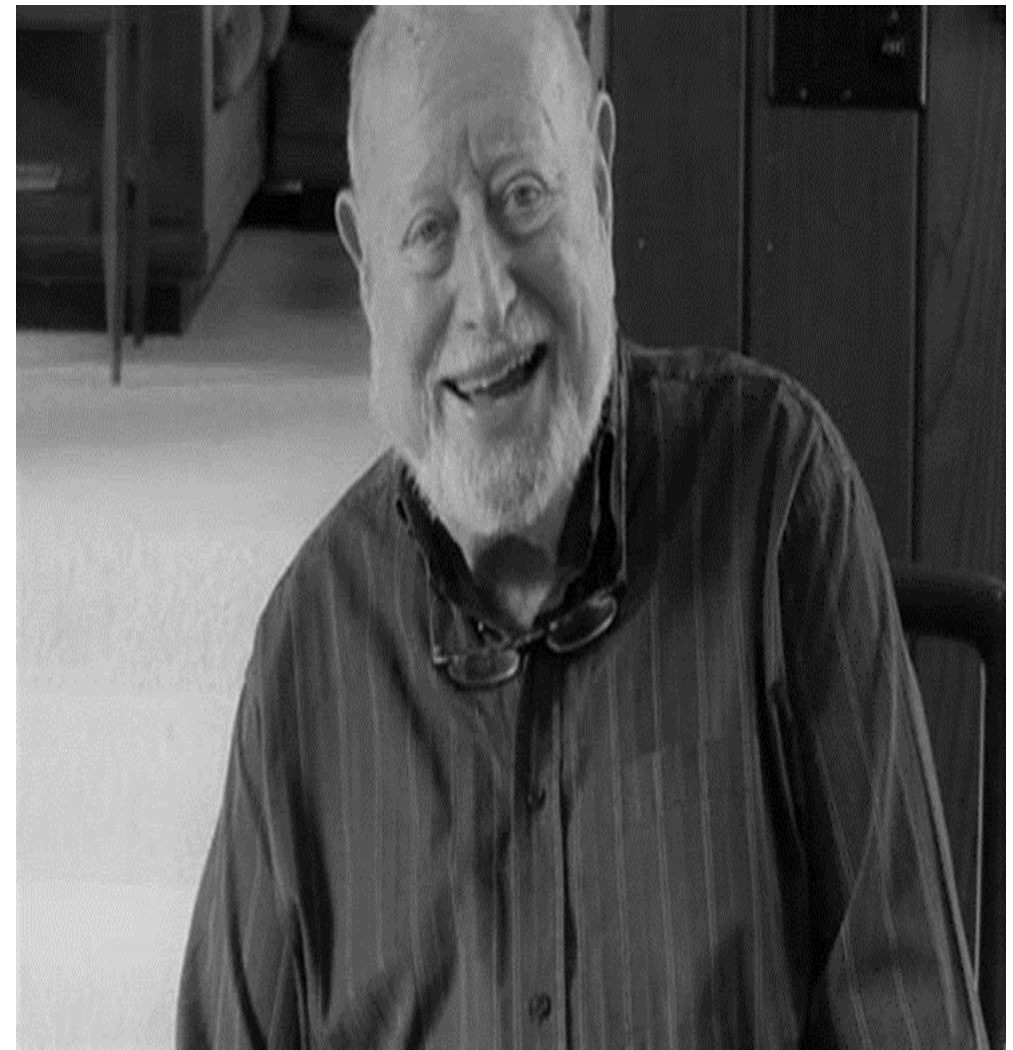
Pedagogical Content Knowledge

I

Vakinhoud en didactiek zijn geen aparte kennisgebieden.

In een mengvorm vormen zij de unieke kennis van een docent.

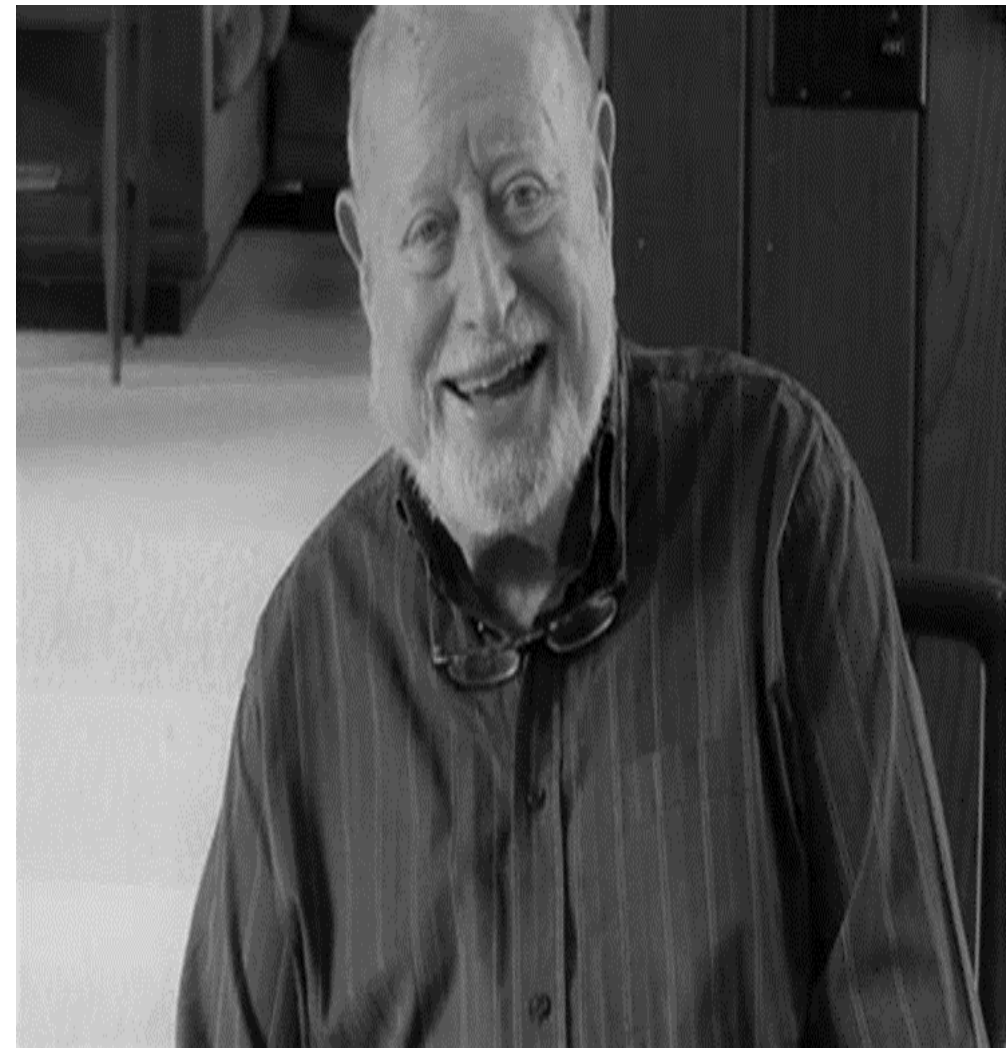
(Lee Shulman, 1986)

Pedagogical Content Knowledge

The most powerful analogies, illustrations, examples, explanations, and demonstrations—in a word, the ways of representing and formulating the subject that makes it comprehensible for others.

(Lee Shulman, 1986)

Pedagogical Content Knowledge / vakdidactische kennis

(Magnusson e.a. 1999;
Tuithof, 2017)

“The knowledge of, reasoning behind, and planning for teaching a particular topic in a particular way for a particular purpose to particular students for enhanced outcomes” + “the act of teaching....”

(Gess-Newsome, 2015)

1. Het concept PCK
2. **Vakdidactische kennisontwikkeling ervaren (geschiedenis)docenten**
3. Vakdidactische kennisontwikkeling beginnende (geschiedenis)docenten
4. Uitwisseling

Vakdidactische kennis docent heeft te maken met:

Biografie/opleiding

Interesses

Leerlingen

Tijd/faciliteiten

Vakinhoudelijke kennis

De vakdidactische kennisontwikkeling (PCK) van docenten:

- ...is contextspecifiek
- ...is op basis van vakinhoudelijke kennis.
- ...heeft tijd en aandacht nodig.
- ...wordt beïnvloed/gestuurd door doelen en overtuigingen.

(Berry e.a., 2008; Tuithof, 2017)

Pedagogical Content Knowledge sterk ontwikkeld hebben betekent bijvoorbeeld in de praktijk dat:

Als een klas heel onrustig binnen komt, de docent ter plekke de les kan omgooien en een andere inhoud en/of werkvorm kiezen.

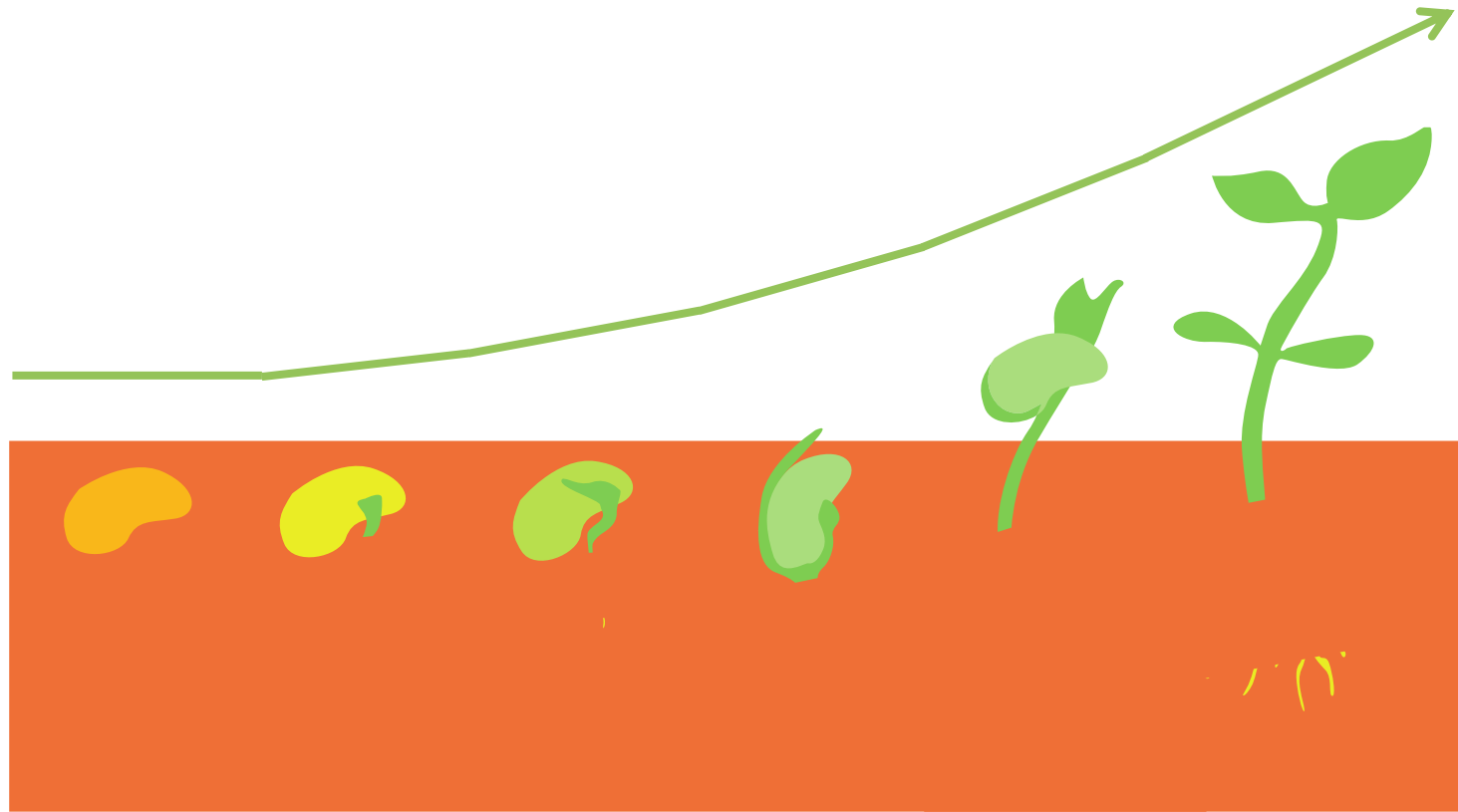
Als een leerling het niet snapt, de docent het op een andere manier kan uitleggen die bij de leerling past.

Ontwikkeling van vakdidactische kennis

leservaring opdoen;
reflecteren;
samenwerken met collega's;
lezen van vakliteratuur;
vakdidactische cursussen;
Interactie met leerlingen;

(Evens, 2015; Smit & Tuithof, 2020)

1. Het concept PCK
2. Vakdidactische kennisontwikkeling ervaren (geschiedenis)docenten
- 3. Vakdidactische kennisontwikkeling beginnende (geschiedenis)docenten**
4. Uitwisseling

Onderzoek Smets & Tuithof naar PCK docenten in opleiding geschiedenis

- 12 docenten in opleiding geschiedenis in Vlaanderen en Nederland (KDG en UU)
- Interviews waarin door reconstrueren lesvoorbereiding en beoordelen lesmateriaal curriculaire keuzes en PCK worden ontlokt
- Codering op PCK-componenten
- Gezamenlijk coderen omdat altijd een van de twee de context van de studenten kent

Voorlopige conclusies Smets & Tuithof PCK docenten in opleiding geschiedenis

- Vakdidactische kennis is gefragmenteerd of nog niet geïntegreerd aanwezig
- Kennis van curriculum is niet hun eerste concern
- Focus op vakinhoud en docentactiviteiten, daarna op leerlingen als groep en daarna leerling als individu
- Er zijn bij lesvoorbereiding praktische overwegingen als aantal tafels in lokaal of beschikbare kennis van vrienden/ huisgenoten

(Fuller& Brown, 1975; Magnusson e.a., 1999; Loughran e.a., 2012; voorlopige uitkomsten Eefje Smit voor aardrijkskunde)

Wat wordt er in deze citaten van docenten in opleiding zichtbaar ten aanzien van de vakdidactische kennisontwikkeling (PCK-ontwikkeling)?

*“Ik heb nog niet dat
improvisatievermogen en het arsenaal
om op het moment dat ik de voorkennis
van leerlingen test, te denken: Oh je weet
het al! Dan gaan we het anders doen.”*

Beginnende docent 1 over eigen kennisontwikkeling

*“Dan gaat er zo een lampje bij me aan van oh ja, dat is super interessant, maar dan merk ik, bij een brugklas moet ik het natuurlijk heel erg (...), ik vind het heel erg interessant, maar...
Wat maakt het voor hun interessant? [Dan moet ik het] wel een beetje uitkleden.”*

Beginnende docent 2 over eigen kennisontwikkeling

“Om uw einddoel van die les te bereiken en om dat actief in een oefening te gieten of een soort eindproductje af te leveren en zo maakte ik meestal dan op het einde van een les een schema met de leerlingen of een kleine samenvatting of een exit ticketje dat ze dan moesten invullen over wat dat ze over de les geleerd hadden en dan kon ik op die manier wel echt kijken van hebben ze de les begrepen en snappen ze wat ik hen verteld heb”

Beginnende docent 3 over eigen kennisontwikkeling

1. Het concept PCK
2. Vakdidactische kennisontwikkeling ervaren (geschiedenis)docenten
3. Vakdidactische kennisontwikkeling beginnende (geschiedenis)docenten
4. **Afronding**

Tot slot....

Vakdidactische kennisontwikkeling kost tijd.

Doelen en overtuigingen hebben invloed op de vakdidactische kennisontwikkeling.

Vakdidactische kennis is vakspecifiek en daarom kun je niet alle docenten over een kam scheren.

Bij curriculumveranderingen of verandering beleid hebben (ervaren) docenten ook tijd nodig om hun vakdidactische kennis verder te ontwikkelen.

Vakdidactische netwerken kunnen vakdidactische kennisontwikkeling van ervaren en beginnende docenten bevorderen.

Wat betekenen deze inzichten volgens jou voor het opleiden van docenten?

Dialog ontwikkelen vakoverstijgende versus vakspecifieke didactiek

OF wat vraagt samenwerking tussen vakken?

Dorien Doornebos-Klarenbeek
(FLOT)

Jefta Bego (FLOT-HU)

Hanneke Tuithof (UU-HU)

1. Wat verstaan wij onder samenwerking vakken?
2. Nadenken over vakdidactische kennisontwikkeling in de context van samenwerking vakken
3. Uitwisselen over vakdidactische kennisontwikkeling in context samenwerking vakken

- 1. Wat verstaan wij onder samenwerking vakken?**
2. Nadenken over vakdidactische kennisontwikkeling in de context van samenwerking vakken
3. Uitwisselen over vakdidactische kennisontwikkeling in context samenwerking vakken

**Vakoverstijgende
doelen:**

ontwikkelen van
vaardigheden; minder
gefragmenteerde kennis;
actualiteit;
burgerschapsvorming;
persoonsvorming.

Organisatorische doelen:

minder dubbeling; een overzichtelijker
rooster.

Pedagogische doelen:

minder docenten voor een klas; aansluiten
bij de belevingswereld van leerlingen.

Gebaseerd op 'Wat werkt als je samenwerkt' 2018

“

Ik moet na de zomer geschiedenis en aardrijkskunde samen gaan geven en ik heb materiaal en tijd nodig!

”

*Docent over **samenwerken vakken in het vo Nederland***

1. Wat verstaan wij onder samenwerking vakken?
2. **Nadenken over vakdidactische kennisontwikkeling in de context van samenwerking vakken**
3. Uitwisselen over vakdidactische kennisontwikkeling in context samenwerking vakken

1. Wat verstaan wij onder samenwerking vakken?
2. Nadenken over vakdidactische kennisontwikkeling in de context van samenwerking vakken
- 3. Uitwisselen over vakdidactische kennisontwikkeling in context samenwerking vakken**

- [Tuithof_2018_watwerktalsjesamenwerkt.pdf](#)
[\(expertisecentrum-mm.nl\)](#)
- [https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/mens-maatschappij/handreiking-samenwerking-mm-vakken/](#)
- [https://youtu.be/Uoe5bZk0rhk](#)
- [www.dimensies.nu](#)
- Core-vragenlijst

Universiteit Utrecht

16-3-2023

Wat vraagt samenwerking tussen vakken?

Dorien Doornebos-Klarenbeek

Jefta Bego

Hanneke Tuithof

h.tuithof@uu.nl/hanneke.tuithof@hu.nl

*Lectoraat curriculumvraagstukken funderend
onderwijs Hogeschool Utrecht*

